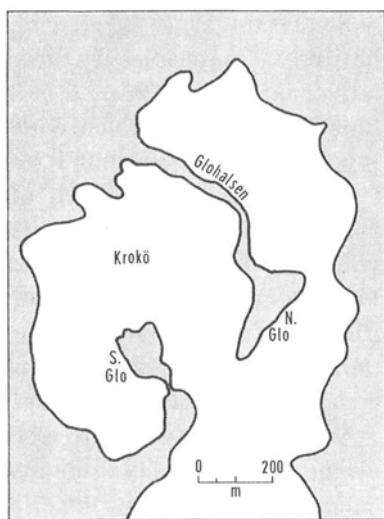

-glo

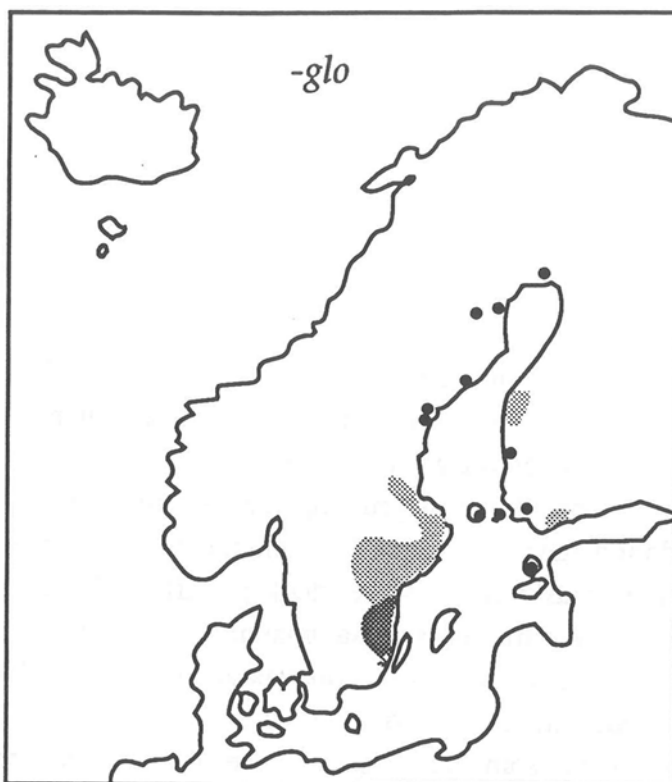
Fsv. **glo* n. (< ie. **ghlô*- 'glänsa'), fvn. *glóa* 'skinne, glimre' (Fritzer). Grundbetydelsen av ordet är således 'något som glänsar'.

Appellativet *glo* och ortnamn på *glo* har endast påträffats på svenskt språkområde. Ordets ursprungliga genus torde ha varit neutrum. Detta genus är det dominerande, men även femininum förekommer (företrädesvis i Ögl.). Ordet är sällan maskulinum, vilket dock påträffas i Norrland. Betydelsen är oftast 'mindre, avsnörd vik, som sammanhänger med öppet vatten endast genom ett smalt sund'. Ortnamnslokalerna växlar i storlek: 50-100 m. i längd och 25-50 m. i bredd. Ett "glo" är högst ca 1 km långt och 700 m. brett. Oftast är det breda inbuktningar, som en liten sjö, snarare än vikar.

Karakteristiskt är det trånga inloppet och det grunda vattnet. Betydelser kan även vara 'mindre, grund vattensamling' med storlek från en vattenpuss till en tjärn, och

Exempel på ett glo, här Glohalsen på Krokö i Västrums sn, S. Tjust, Småland. (Från S. Brink i NoB 69 s. 134.)

Nordiska ortnamn innehållande -*glo*, med intensitetsmaximum i Östra Småland (• enstaka namn).

ibland 'kärr eller sankmark av olika slag' samt 'strandmark som står under vatten ibland'. Betydelsen 'sund' är sällsynt och sekundärt utvecklad i senare tid. Det vattenbetecknande *glo* används framförallt om vikar och det är möjligt, som Hans Jonsson påpekat, att betydelsen 'vattensamling' delvis utvecklats ur 'vik'. Utbredningen av ortnamnelementet samt appellativet *glo* framgår av kartorna.

I Ögl. förekommer uttalet "gro" av *glo*. Ordet kan även uttalas "klo" i Ögl., Uppl., Närke och Finland. Ortnamnelementet *glo* kan någon gång höra ihop med vb. *gloa* 'lysa', t.ex. *Globjer* (Skåne) 'det lysande berget'. Det finns i Danmark namn på *Glo-* som dock innehåller mansnamn. Namn på *Glos-* kan innehålla gen. av *glo*, men ibland är *Glos-* att förstå som en *s*-avledning till *glo* (jfr vb *glosa* 'lysa' och *glosa* f. 'ljusöppning mellan träden, ljus läge' o.d.) eller innehållande ett mansbinamn *Glop*

eller **Glose*. Någon gång kan *Glo-* i ortnamn härröra från *glodh* 'glöd' eller **grodh-* 'växande, svällande vatten', som utvecklats till *glo* genom bortfall av *d* och *r* > *l*.

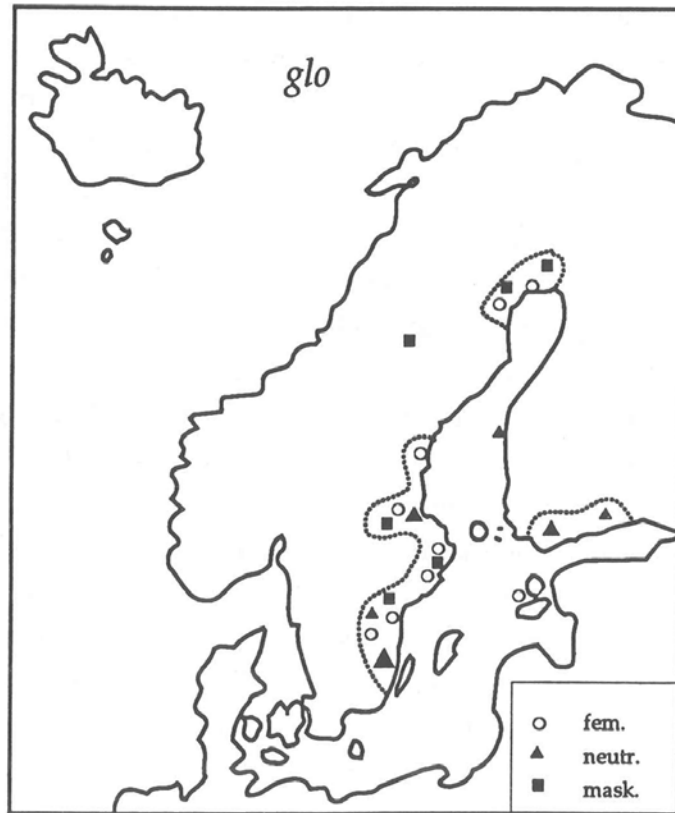
Gloholmarna, fsv. "I Gloholmum" (ÖgL), ligger i Östergötland. Belägget i ÖgL kommenteras av E. Wessén (Holmbäck & Wessén 1933 s. 157 f.), som framhåller att *glo* endast finns på ett begränsat område, i skärgården och kusten av Ögl. och Smål., särskilt Tjust. Detta är ordets kärnområde, men jag har funnit, att det har en mycket större utbredning längs Östersjökusten, från Smål. till Norrb. samt Finland och Estland. De västligaste beläggen är från By sn i Dal. och från Närke.

Övriga bebyggelsenamn är *Glo*, *Aleglo*, *Bredglo*, *Djurglo*, *Glostad*, *Gäddeglo*, *Ham-marglo*, *Lerglo*, *Muleglo*, vilka samtliga är gårdar och byar i östra Småland, där alla förekommer med medeltida belägg.

Naturnamnen fördelar sig på följande sätt i Norden: ca 150 i Småland, de flesta i sammansättningar, ca 50 i Östergötland, 6 i Sörmland, 20 i Uppland, 2 i Närke, 1 i Dalarna, ca 18 i Norrland, ca 40 i Finland och 1 i Estland, vilket totalt ger ca 300 namn.

Litteratur

- Holmbäck, Åke & Wessén, Elias. 1933. Svenska landskapslagar tolkade och förklarade... 1. Östgötalagen och Upplandslagen.
 Jonsson, Hans. 1966. Nordiska ord för vattensamling. (Lundastudier i nordisk språkvetenskap 16.)
 Sterner, Jan. Östgötska ortnamnsstudier. (Opublicerad lic.-avhandling.)
 ÖgL = Östgötalagen, ed. Schlyter. 1830. (Swning af Sweriges gamla lagar 2.)

Utbredningen av appellativet *glo* (....), med angivande av genusförekomst.

Jan Sterner
 (1991; granskad 2004)